

МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

DOI 10.32626/2309-2254.2019-29.70-77
УДК (477.41)+06.041

*Ігор Коляда,
Дмитрій Ніколайчук,
Антон Дрозденко*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ЦИВІЛЬНОГО ГУБЕРНАТОРА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЙ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ ХVІІІ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХІХ ст.): ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Коляда Ігор, Ніколайчук Дмитрій, Дрозденко Антон. Функціонування інституту цивільного губернатора на території українських губерній у складі Росії (кінець ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.): історико-правові аспекти. У статті проаналізовано історію функціонування інституту цивільного губернатора – імперського місцевого органу влади в українських губерніях у складі Російської імперії, визначено історичні умови формування управлінської інституції впродовж першої половини ХІХ ст. На основі архівних матеріалів та опублікованих нормативно-правових актів Російської імперії авторами охарактеризовано історико-правові аспекти діяльності цивільного губернатора, зміну його службових повноважень відповідно до внутрішньополітичного становища країни. Під час дослідження авторами встановлено що одним із основних нормативно правових актів, що розширював та визначав повноваження цивільного губернатора впродовж другої половини ХІХ – початку ХХ ст. став «Загальний наказ цивільним губернаторам» (1837 р.). «Наказ» (1837 р.) значно розширив повноваження та владу цивільного губернатора у різних сферах життя краю: політико-адміністративній, контролю за органами місцевого самоврядування та представницькими органами дворянства, економічній, культурно – освітній і цензури, медико-санітарній, тощо. У ході дослідження автори прийшли до висновку, що юридичне й законодавче закріплення зростаючого кола функціональних повноважень цивільного губернатора, у першій половині ХІХ ст., поліпшило діяльність губернської адміністрації, посиливши її виконавчі повноваження й важелі впливу в системі імперських органів влади й управління губерніяльного рівня.

Ключові слова: цивільний губернатор, чиновник, влада, губернія, імперська адміністрація.

Коляда Игорь, Николайчук Дмитрий, Дрозденко Антон. Функционирование института гражданского губернатора на территории украинских губерний в составе России (конец ХVІІІ – первая половина ХІХ вв.): историко-правовые аспекты. В статье проанализирована история функционирования института гражданского губернатора – имперского местного органа власти в украинских губерниях в составе Российской империи, определены исторические условия формирования управленческой институции в течение первой половины ХІХ в. На основе архивных материалов и опублико-

ванных нормативно-правових актів Російської імперії авторами охарактеризовані історико-правові аспекти діяльності громадянського губернатора, змінення його службових повноважень в відповідності з внутріполітичного положення країни. В ході дослідження авторами встановлено, що одним з основних нормативно-правових актів, який розширяв і визначав повноваження громадянського губернатора в період другої половини XIX – початку XX в. став «Общий приказ гражданским губернаторам» (1837 г.). «Приказ» (1837 г.) значимо розширив повноваження і владу громадянського губернатора в різних сферах життя краю: політико-адміністративної, контролю за органами місцевого самоуправління і представительними органами дворянства, економічної, культурно-освітньої і цензури, медико-санітарної і т.д. В ході дослідження автори прийшли до висновку, що юридичне і законодавче закріплення розширюючого кола функціональних повноважень громадянського губернатора, в першій половині XIX вв., покращило діяльність губернської адміністрації, зміцнило її виконавчі повноваження і вплив в системі імперських органів влади і управління губернского рівня.

Ключевые слова: громадянський губернатор, чиновник, влада, губернія, імперська адміністрація.

Після III поділу Речі Посполитої у 1797 р. Правобережна Україна (Київщина, Поділля, Волинь) було приєднано до Російської імперії. Відтак, перед самодержавною владою постало завдання інкорпорації й уніфікації всіх сфер життя українського населення до загальноімперських норм. Однією з форм такої інкорпораційної політики Російської імперії на території українських губерній став інститут цивільного губернатора, який існував поряд з інститутом військового губернатора (був наділений адміністративними повноваженнями здійснити цю інкорпорацію)¹.

Мета дослідження: проаналізувати організаційно-правові засади, принципи функціонування інституту цивільного губернатора у першій половині XIX ст.

Авторами комплексно проаналізовано процес функціонування інституту цивільного губернатора упродовж першої половини XIX ст. Досі поза увагою дослідників перебуває проблема історії функціонування губернських інститутів. Так, вона частково висвітлюється у студіях українських істориків В. Желізняка², І. Коляди³, Д. Ніколайчука⁴, О. Романцова⁵, А. Черепанова⁶, В. Шандри⁷. Сучасний український дослідник О. Романцов досліджуючи історію та діяльність київських військових губернаторів першої половини XIX ст., проаналізував також взаємини київських цивільних губернаторів і київських військових губернаторів. Історію становлення губернських інститутів влади у Київській губернії дослідив А. Черепанов, який на основі нормативно-правових актів поверхнево розглянув повноваження різних органів влади, відтворив структуру київської губернської адміністрації першої половини XIX ст. Серед зарубіжних науковців варто виокремити роботи С. Алексєва, Ц. Міхаєвої⁸, Л. Лисенко⁹, які проаналізували повноваження та історико-правові аспекти функціонування цивільних губернаторів першої половини XIX ст.

Запровадження інституту «цивільного губернатора» у Російській імперії пов'язують з переглядом імператором Павлом I адміністративно-територіаль-

ного поділу, впровадженого Катериною II. 12 грудня 1796 р. ним було вида-но указ «О новом разделении государства на губернии» (від 12 грудня 1796 р.) яким намісництва, впровадженні Катериною II, скасовано і створювалися фактично нові адміністративно-територіальні одиниці – губернії. Вся територія Російської імперії перерозподілялася на 41 губернію, при цьому «на особьих правах и привилегиях» створювалися Малоросійська, Лівонська, Естляндська, Виборзька, Курляндська, Литовська, Мінська, Білоруська, Київська, Волинська та Подільська губернії¹⁰. У результаті проведеної реорганізації адміністративного устрою, як відмічає сучасний український дослідник Д. Ніколайчук, відбулася зміна у вертикалі влади, в якій губернатор ставав єдиним «господарем губернії» та безпосередньо підпорядковувався сенату-імператору. Така система адміністративного устрою проіснує з деякими змінами аж до початку ХХ ст.¹¹.

Нова подальша зміна у системі місцевого управління Російської імперії відбулася, як зазначає сучасний історик Д. Ніколайчук у період правління імператора Олександра I й пов'язана із утворенням нових державних інституцій – міністерств. 8 вересня 1802 р. імператор Олександр I видає маніфест «Об учреждении Министерств» згідно якого утворено міністерство внутрішніх справ, якому підпорядковано губернатора, тоді як губернське правління полишилось у підпорядкуванні сенату¹². Міністерська реформа (1802 р.), запроваджуючи «лінійний» принцип організації органів влади та управління, при якій галузевому міністерству підпорядковувались відповідні губернські установи, мала своїм наслідком правову й організаційну колізію, при якій інститут цивільного губернатора, будучи підпорядкованим міністерству внутрішніх справ, втратив свою певну самостійність і підконтрольні своїй владі губернські виконавчі установи, а губернське правління перетворилось в окремий орган влади, що виконує розпорядження Сенату, губернські присутствія, комітети – у виконавчі органи влади міністерств на місцях, що у свою чергу посилювало бюрократичну тяганину, зростання документообігу. При цьому верховна імперська влада продовжувала й далі розглядати губернатора як свого представника; міністерство внутрішніх справ ж, вважало його своїм місцевим виконавцем. Така ситуація негативно позначилась на всій системі виконавчої вертикалі породивши неузгодженість у діях місцевої губернської адміністрації.

Таким чином, міністерською реформою (1802 р.) імперська влада продовжила політику централізації системи управління та уніфікації системи місцевих органів влади, остаточного утвердження інституту губернської адміністрації, як складової в системі адміністративно-територіального управління українськими землями Російської імперії.

На початку ХІХ ст. у Російській імперії у становленні адміністративно-територіального устрою виокремлюється тенденція щодо подальшої бюрократизації у роботі управлінських інститутів, яка реалізовувалась в усуненні й уніфікації всього різноманіття розвитку регіонів та народів у складі Росії. Відтак, важливим етапом у реформуванні системи регіонального управління стало затвердження «Общего наказа гражданским губернаторам» (від 3 червня 1837 р.) (далі – «Наказ» (1837 р.))¹³ – нормативно-правового акту, яким фактично вперше, на вищому законодавчому рівні, було встановлено правовий

статус інститутів «цивільного губернатора» і «генерал-губернатора». «Наказ» (1837 р.) чітко визначав функції, повноваження цивільних губернаторів (поширювались на всі сфери соціально-економічного та суспільно-політичного життя регіону) і прерогативи як представників вищої імперської влади на території імперії Романових. Важливість «Наказу» (1837 р.) полягала в тому, що він став базовим документом для функціонування інституту «цивільного губернатора» упродовж другої половини XIX – початку XX ст. Так, у «Наказі» (1837 р.) губернатор – це «блюстители неприкосновенности верховных прав Самодержавия, польз Государства и повсеместного точного исполнения законов, уставов, Высочайших повелений, указов Правительствующего Сената и предписания Начальства»¹⁴.

«Наказ» (1837 р.) офіційно надавши губернатору статус «господаря губернії», значно розширив його права по управлінні краєм¹⁵. У ньому службові обов'язки та права губернатора були регламентовані 14 розділами: 1) загальні обов'язки; 2) загальне управління губернією; 3) забезпечення дотримання охорони законодавчо закріплених прав усіх станів та громадського благополуччя й достатку; 4) у справах забезпечення населення продовольством та належного стану міського господарства; 5) у справах про виконання повинностей селянами; 6) у справах охорони народного здоров'я; 7) у справах опіки та піклування; 8) у справах контролю за органами державного управління; 9) у справах судочинства; 10) у справах взаємодії з військовим відомством; 11) порядок прийняття справ губернії та передачі управління губернією; 12) огляд та аналіз стану справ у губернії; 13) статистична звітність та відповідальність за службову недбалість; 14) взаємовідносини з іншими органами та установами, що врегульовувало фактичне право керівництва та контролю за всіма сферами життя краю та його населення¹⁶. Як чиновник міністерства внутрішніх справ, губернатор отримав право контролювати роботу поліції, встановлювати поліцейський нагляд (гласний і негласний) за політично-неблагодійними особами, призначати поліцмейстерів, повітових справників, їхніх помічників, станових приставів. Не можна не погодитись з оцінкою сучасної вітчизняної дослідниці В. Шандри, що «найбільш дієвим інструментом влади губернатора стало підпорядкування йому поліції, яка виявилась основним засобом для виконання повноважень, пов'язаних із збиранням податків та виконанням рекрутської повинності непривілейованими станами»¹⁷. «Наказ» (1837 р.) закріпивши правовий статус «цивільного губернатора», як державного службовця міністерства внутрішніх справ, підвищив значення цієї посади в ієрархії імперських чиновників вищого рангу, зробивши її досить авторитетною та привабливою для чиновничої кар'єри. Російський історик О. Грачев відмічає, що «Наказ гражданским губернаторам» – это попутка восстановить этого чиновника в статусе «хозяина губернии», но главное заключалось в приближении его положения к рангу служащего министерства внутренних дел»¹⁸.

Норми «Наказу» (1837 р.) конкретизувались окремими інструкціями, циркулярами, що враховували специфіку регіону, конкретної ситуації, яка склалась в губернії й адресувались конкретному губернаторові, в тому числі й цивільному київському. До «Наказу» (1837 р.) кожен губернатор отримував від

центральної влади докладні інструкції, що визначали загальні положення стосовно конкретної ситуації в даному регіоні.

Отже, «Наказ» (1837 р.) значно розширив повноваження та владу цивільного губернатора у різних сферах життя краю: політико-адміністративній, контролю за органами місцевого самоврядування та представницькими органами дворянства, економічній (щодо заснування й відкриття приватних підприємств та заняття підприємницькою діяльністю, сплати податків, виконання повинностей), культурно-освітній і цензури (цивільний губернатор виконував функцію першого цензора у губернії й за погодженням з Головним управлінням у справах друку дозволяв видавництво нових газет, журналів), медико-санітарній (здійснював нагляд за епідеміологічною ситуацією у регіоні та за станом закладів охорони здоров'я), тощо. При цьому варто також відмітити, що юридичне й законодавче закріплення зростаючого кола функціональних повноважень цивільного губернатора поліпшило діяльність губернської адміністрації, посиливши її виконавчі повноваження й важелі впливу в системі імперських органів влади й управління губернiального рівня. Однак вважаємо за необхідне відмітити, що кількісний склад і професійний рівень чиновників губернаторської канцелярії й губернського правління не дозволяли цивільному губернатору сумлінно й у повному обсязі виконувати законодавчо закріплені й покладені на нього службові обов'язки.

Надаючи губернатору широкі управлінські повноваження та визнаючи губернатора «господарем губернії», центральна влада, обмежувала його повноваження у деяких сферах регіонального управління, зокрема у сфері законодавства: губернатори не мали права самостійно видавати нові або ж змінювати діючі нормативно-правові акти, вводити нові податки, що залишались компетенцією вищих імперських органів влади. Разом з тим, дослідники відмічають, що в цю епоху, поява деяких нових посад, які не були передбачені у «Загальному наказі» (1837 р.), зокрема «воєнного губернатора, що керує цивільною частиною», «воєнного генерал-губернатора», змінювала характер інституту «цивільного губернатора», повертаючи йому поряд з адміністративним і політичний статус і вносячи певний дисбаланс, як у систему регіональної влади та її взаємодії з державними установами центральних органів державної влади, так із місцевою адміністрацією й представницькими дворянськими інституціями. На думку радянського історика П. Зайончковського, норми «Наказу» (1837 р.) про пряму підпорядкованість губернатора сенату залишилися лише декларативною нормою, бо на практиці цивільний губернатор повністю підпорядковувався міністру внутрішніх справ¹⁹. На думку сучасних вітчизняних дослідників (В. Грицак²⁰, В. Желізняк²¹), зарубіжних (Л. Лисенко²²) «Наказ» (1837 р.) не зміг розв'язати одну з ключових проблем губернської адміністрації – зростаючої бюрократизації, а навпаки, він значно посприяв посиленню чиновницької тяганини, унеможлививши реалізацію у повному об'ємі наданих повноважень і функцій цивільним губернаторам. Цивільний губернатор взагалі навряд чи міг самостійно стати тим координатором місцевих урядових установ, який самостійно забезпечив би єдність управління у конкретній адміністративній практиці Російської імперії середини XIX ст.

Головування цивільного губернатора у 17 комісіях і комітетах краю не лише збільшувало сферу впливу губернатора на життя краю, а, за оцінкою дослідників, стало гальмівним чинником сумлінного виконання ним службових обов'язків керівника губернії²³. Відтак, із збільшенням функціональних обов'язків губернатора по управлінні краєм, останньому був наданий дієвий помічник в особі віце-губернатора, що одночасно звільнявся від головування у казенній палаті. Посаду голови казенної палати відтепер обіймав окремих чиновник, якого рекомендував міністр фінансів і затверджував імператор²⁴. Згідно з «Положенням про організацію діловодства у губернських правліннях» від 3 червня 1837 р. віце-губернатора включено до складу губернського правління у статусі першого помічника губернатора у сфері загального управління губернією²⁵.

Необхідність правового розмежування повноважень губернатора і губернського правління, функцій між губернатором і губернськими адміністративними органами, великий об'єм поточного діловодства в діяльності губернатора (повинен був підписувати в рік до 100 тис. документів чи близько 270 документів кожний день) стали тими чинниками, що обумовили вжиття царським урядом ряду заходів по поліпшенню діяльності органів губернської адміністрації, зокрема видання іменного указу «Учреждение губернских правлений» (2 січня 1845 р.), у преамбулі якого зазначалося: «При издании в 1837 г. положения о производстве дел в Губернских правлениях, имелось в виду возможное улучшение сей важной части; почему между прочим, требовалось тогда же замечания Начальников губерний, относительно применения к самому делу изданных правил. По соображению в Министерстве Внутренних Дел всех собранных по сему предмету сведений, оказалось возможным допустить в порядке производства и решения дел значительные облегчения и сокращения труда, а сверх сего признало за нужное определить с большею точностью, на основании опыта, обязанности членов Губернского Правления и прочих его чинов»²⁶. Цей нормативно-правовий документ частково розмежував функції у середині губернської адміністрації, зменшивши дещо повноваження губернатора. Додатком до указу «Учреждение губернских правлений» (1845 р.) став підзаконний нормативно-правовий акт – «Штат канцелярий гражданских губернаторов», яким визначався новий штатний розпис чиновників канцелярії цивільного губернатора. Так, канцелярія київського цивільного губернатора складалася з: управляючого канцелярією, двох старших та двох молодших помічників управляючого канцелярією, реєстратора, двох старших та двох молодших чиновників з особливих доручень, усього 11 осіб. Відтак, було збільшено число чиновників з особливих доручень (по одному старшому та молодшому), а сама структура канцелярії цивільного губернатора залишилася незмінною. Новий штатний розпис канцелярії київського цивільного губернатора вводився спеціальним положенням Комітету міністрів «О распространении новых штатов Губернских Правлений и Губернаторских канцелярий на 19 губерний» (від 26 лютого 1846 р.)²⁷.

Отже, у першій половині XIX ст. визначалось коло повноважень, компетенції, функцій цивільного губернатора, у Російській імперії склалось дві основні моделі управління національними регіонами імперії, в тому числі й українськими землями – губернаторська і генерал-губернаторська, що були інструментом забез-

печення стабільності, правопорядку, громадянського миру, але які так і не стали ефективними в умовах процесів наростаючої модернізації, яка охопила Росію, в тому числі й українські землі, у першій третині XIX ст., що засвідчила поразка у Кримській війні (1853–1856 рр.) й наростаючі рухи соціальних протестів («Київська козаччина», «Похід у Таврію за волею» 1856 р.), радикалізація суспільних настроїв та поява нелегальних революційних гуртків, члени яких все більше захоплювалися західноєвропейськими соціалістичними й комуністичними доктринами. Система державного управління, усі сфери суспільно-політичного, економічного й духовного життя вимагали кардинального реформування.

Примітки:

¹ Романцов О. Інститут київських військових губернаторів: джерельна база дослідження // Регіональна історія України. 2010. Вип. 4. С. 249.

² Желізняк В. Губернатор в системі місцевого управління Російської імперії 1796–1914 рр. (на матеріалах Волинської губернії): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2013. 235 с.

³ Коляда І. Київські імперські чиновники й видавничі проекти Є. Чикаленка // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: історичні науки. № 13 (338). 2016. С. 46–52; Його ж. Український історик та імперський сановник: до історії взаємин М. Костомарова і І. Фундукля // Історіографічні дослідження в Україні: зб. наук. пр. 2018. № 28. С. 87–108.

⁴ Ніколайчук Д. Київське губернське правління: організація діяльності (кінець XVIII – початок XX ст.) // Укр. іст. журн. 2017. №5. С. 36–51; Його ж. Канцелярія київського цивільного губернатора // Проблеми історії України XIX–XX ст. 2017. № 27. С. 151–165.

⁵ Романцов О. Становлення інституту військових губернаторів на теренах Правобережної України (кінець XVIII – перша третина XIX ст.). Київ: Інститут історії України, 2017. 268 с.

⁶ Черепанов А. Київська губернія в першій половині XIX ст.: історико-правові, соціокультурні виміри: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди» Переяслав-Хмельницький. 2017. 262 с.

⁷ Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – поч. XX ст. Київ: Інститут історії України, 2005. 427 с.; Її ж. Київське генерал-губернаторство (1832–1914): Історія створення та діяльності, архівний комплекс і його інформативний потенціал. Київ, 1999. 142 с.; Її ж. Губернатор: його роль і місце у системі влади в Україні імперського її періоду // Історія адміністративно-територіального устрою Чернігово-Сіверщини: матер. наук.-практ. конф. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. С. 91–96.

⁸ Алексеев С., Михеева Ц. Управление губерниями по «наказу губернаторам», 1837 г. // Вестник Российского университета дружбы народов. 2008. № 2. С. 5–11.

⁹ Лысенко Л. Губернаторы и генерал-губернаторы Российской империи (XVIII–XX века). Москва: Изд-во МПГУ, 2001. 358 с.

¹⁰ О новом разделении государства на губернии. 12 декабря 1796 г. // Полное собрание законов Российской империи (ПСЗРИ). Собрание 1-е. СПб., 1830. Т.24. Отд. первое. № 17634. С. 229–230.

¹¹ Ніколайчук Д. Київська губернська адміністрація (1860-ті – 1917 рр.): повноваження, структура, кадровий склад: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Інститут історії України НАН України. Київ, 2018. С. 45–46.

¹² Об учреждении министерств. 8 сентября 1802 г. // ПСЗРИ. Собрание 1-е. Санкт-Петербург, 1830. Т. 27. Отд. первое №20406. С. 243–248.

¹³ Общий наказ гражданским губернаторам. 3 июня 1837 г. // ПСЗРИ. Собрание 2-е. Санкт-Петербург, 1838. Т. 12. Ч. 1. Отд. первое № 10303. С. 361-439.

¹⁴ Там само. С. 362.

¹⁵ Алексеев С., Михеева П. Указ. соч. С. 7-8.

¹⁶ Общий наказ гражданским губернаторам. 3 июня 1837 г. // ПСЗРИ. Собрание 2-е. Санкт-Петербург, 1838. Т. 12. Ч. 1. Отд. первое № 10303. С. 361-439.

¹⁷ Шандра В. Губернатор: історичний вимір // Газета «День» URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/istoriya-i-ya/gubernator-istorichniy-vimir>

¹⁸ Грачев А. Губернское правление, канцелярия губернатора и полиция в системе государственного управления Пензенской губернии вначале 20 века: дисс... канд. ист. наук: 07.00.02 «Отечественная история». Пенза, 2002. С. 46.

¹⁹ Зайончковский П. Правительственный аппарат самодержавной России в XIX веке. Москва, 1978. С. 144.

²⁰ Грицак В., Ярмиш О. Губернатор в державному механізмі Російської імперії в другій половині XIX ст. (на матеріалах Харківської губернії). Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. С. 45.

²¹ Желізняк В. Губернатор в системі місцевого управління Російської імперії 1796–1914 рр. (на матеріалах Волинської губернії).

²² Лысенко Л. Указ. соч. С. 77.

²³ Там само.

²⁴ Желізняк В. Вказ. праця. С. 77-78.

²⁵ Общий наказ гражданским губернаторам. 3 июня 1837 г. // ПСЗРИ. Собрание 2-е. Санкт-Петербург, 1838. Т. 12. Ч. 1. Отд. первое. № 10303. С. 361-439.

²⁶ Учреждение губернских правлений. 2 января 1945 г. // ПСЗРИ. Собрание 2-е. Санкт-Петербург, 1846. Т.20. Ч. 1. Отд. первое № 18580. С. 16.

²⁷ О распространении новых штатов губернских правлений и губернаторских канцелярий на 19 губерний // ПСЗРИ. Собрание 2-е. Санкт-Петербург, 1846. Т. 21. Ч. 1. Отд. первое № 19773. С. 280.

Koliada Igor, Nikolaychuk Dmitry, Drozdenko Anton. Functioning of the institute of civil governor on the territory of Ukrainian provinces in Russia (end of XVIII – first half of XIX century): historical and legal aspects. The article analyses the history of functioning of the institute of civilian governor – imperial local authority in the Ukrainian provinces within the Russian Empire, identifies the historical conditions for the formation of a governing institution during the first half of the nineteenth century. On the basis of archival materials and published normative-legal acts of the Russian Empire, the authors characterize the historical and legal aspects of the civil governor's activity, change of his official powers in accordance with the internal political situation of the country. During the research, the authors established that one of the main normative legal acts that expanded and defined the powers of a civilian governor during the second half of the nineteenth and early twentieth centuries. became the «General Order of Civilian Governors» (1837). The «Order» (1837) greatly expanded the powers and authority of the civilian governor in various spheres of life of the region: political and administrative, control over local authorities and representative bodies of the nobility, economic, cultural – educational and censorship, health, etc. In the course of the study, the authors concluded that the legal and legislative consolidation of a growing range of civil governor functional powers improved the activities of the provincial administration, strengthening its executive powers and levers of influence in the system of imperial authorities and governing at the provincial level.

Key words: civilian governor, official, power, province, imperial administration.

Отримано 10.06.2019